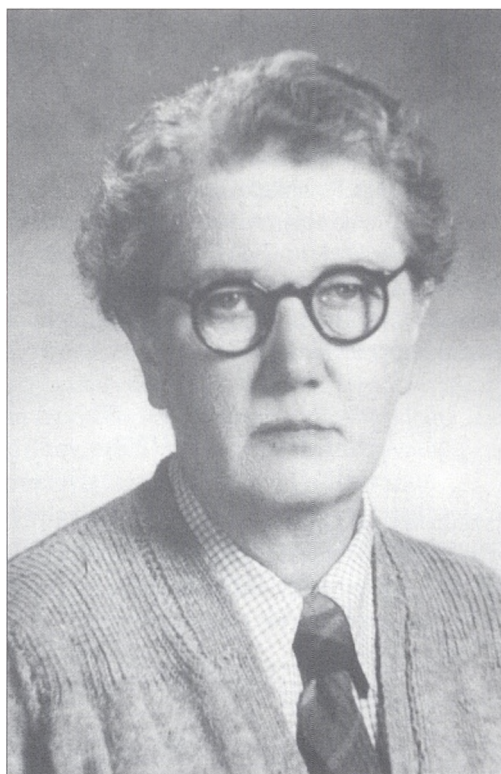

JADWIGA (BUZAWA) SCHOEN

(1897–1987)

Chemik organik

Jadwiga Schoen urodziła się 4 lipca 1897 roku w Krakowie, jako najmłodsza spośród sześciorga dzieci Henryka (Buzawa) Schoena, doktora praw, adwokata, i Zuzanny z Ciechanowskich. Ojciec Henryka, Franciszek, doktor praw, był radcą dworu cesarskiego w Wiedniu i został odznaczony Krzyżem Ritter von Buzov. J. Schoen ukończyła szkołę podstawową i średnią w Krakowie, zdając w 1916 roku egzamin dojrzałości w II Szkole Realnej. W roku 1917 ukończyła kurs handlowy. W tym samym roku rozpoczęła studia chemiczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W okresie 1918–1919, w czasie przerwy działalności UJ, brała czynny udział w Akademickiej Lidze Obrony Państwa. Podczas studiów od 1921–1925 pracowała jako nauczycielka fizyki i chemii w Prywatnym Gimnazjum Żeńskim S.S. Urszulanek w Krakowie. W roku 1923 uzyskała absolutorium z chemii i rozpoczęła pracę w charakterze asystenta, a od roku 1928 adiunkta w II Zakładzie Chemicznym UJ. Stopień doktora filozofii w zakresie chemii uzyskała w 1928 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie rozprawy pt. *Synteza i przemiany chemiczne kwasu 6-oksy- i 6-amino-2-naftoesowego*, której promotorem był prof. Karol Dziewoński. W roku 1955 Centralna Komisja Kwalifikacyjna przyznała jej tytuł docenta na podstawie pracy pt. *Studia nad kondensacją N,N-dwuarylo-pochodnych tiomocznika z cykloheksanonem. Synteza pochodzeń typu 1,3-dwuarylo-2,4-dwutioketo- oktahydrochinazoliny*.

Od roku 1929 była członkiem Polskiego Towarzystwa Chemicznego. W uznaniu za wzorową i wieloletnią pracę w Uniwersytecie Jagiellońskim otrzymała następujące odznaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Złotą Odznakę Związku Nauczycielstwa Polskiego, Złotą Odznakę Zasłużonego dla Miasta Krakowa. Zmarła 23 kwietnia 1987 roku w Krakowie i została pochowana na cmentarzu Rakowickim.

Działalność naukowa

Nauczyciele – W kształtowaniu zainteresowań naukowych J. Schoen ogromną rolę odegrał prof. Karol Dziewoński, najwybitniejszy chemik organik okresu międzywojennego. Z jego szkoły wyniosła wysokie umiejętności pracy eksperymentalnej, dużą staranność w rozwiązywaniu problemów naukowych oraz pasję i dociekliwość naukowca.

Ogólna charakterystyka i zakres badań:

Do wybuchu drugiej wojny światowej jako współpracownik prof. K. Dziewońskiego opublikowała wspólne prace z dziedziny reakcji sulfonowania i utleniania 2-metylnaftalenu oraz sulfonowania i bromowania acenaftenu. Otrzymane w tej dziedzinie wyniki miały znaczenie dla rozwoju przemysłu barwników w Polsce. Dalsze prace naukowe obejmowały reakcje kondensacji pochodnych tiomocznika z ketonami cyklicznymi.

Po wojnie badania naukowe J. Schoen koncentrowały się wokół zagadnień syntezy i przemian w grupie związków heterocyklicznych pochodnych chinazoliny (praca habilitacyjna, 1955). Przedmiotem dalszych badań były opracowania nowych metod syntezy związków heterocyklicznych pochodnych pirydyny, chinoliny, akrydyny oraz

syntezy i reakcji kondensacji cyklicznych β -ketokwasów. Struktury otrzymanych nowych związków zostały udowodnione na drodze klasycznych metod chemicznych. Większość połączeń uzyskanych w powyższych pracach została z inicjatywy farmakologów przebadana pod względem aktywności biologicznej w Laboratorium Smith Kline French w Filadelfii. Wyniki badań wykazały, że wiele związków posiada działanie stymulujące na centralny układ nerwowy.

W pracach naukowych cechowało J. Schoen prekursorstwo w podejmowanej problematyce, czego dowodem są liczne cytowania jej prac w literaturze światowej, np. w opracowaniach monograficznych:

1. H. Ulrich, *Cycloaddition Reactions of Heterocumulenes*, Series of Monograph., 9, New York, London 1967, s. 167.

2. A.J. Boulton, *Advances in Heterocyclic Chemistry*, Ed. by A.R. Katritzky, vol. 18, New York 1975, s. 486.

Działalność dydaktyczna, organizacyjna

W latach 1923–1939 J. Schoen prowadziła ćwiczenia laboratoryjne z chemii organicznej dla studentów chemii oraz z technologii środków leczniczych na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego. Okres okupacji niemieckiej spędziła w Krakowie nie zrywając kontaktów z pracą dydaktyczną. Od 1942 do 1945 roku brała czynny udział w tajnym nauczaniu studentów Wydziału Lekarskiego UJ. Prowadziła wykłady i ćwiczenia w tzw. Państwowej Szkole Chemii Technicznej mieszczącej się w uniwersyteckim Collegium Olszewskiego. Dzięki jej staraniom i trosce urzędnika, wyposażenie aparaturowe laboratoriów oraz magazyny chemikaliów II Zakładu Chemii Organicznej UJ nie zostały zdewastowane. Szczególne zasługi miała doc. Jadwiga Schoen w uratowaniu tzw. Złotego Globusa Jagiellońskiego. Zabytek ten pochodzący z XVI w., poszukiwany przez okupantów, był ukrywany przez J. Schoen początkowo na terenie Uniwersytetu, a później w jej mieszkaniu.

Po wojnie przez wiele lat była kierownikiem pracowni z chemii organicznej, prowadziła wykłady monograficzne z mechanizmów reakcji organicznych, była promotorem prac doktorskich oraz prac magisterskich.

Charakterystyka osobowości

J. Schoen należy do legendarnych postaci na Wydziale Chemii UJ, dzięki wspomnieniom byłych uczniów uczęszczających w latach okupacji niemieckiej do Szkoły Chemii Technicznej oraz studiujących chemię w latach 1945–1967. Wszyscy pamiętają ją jako doskonałego dydaktyka bardzo wymagającego i sprawiedliwego. Współpracując przez dziesięć lat z doc. Jadwigą Schoen (1957–1967), miałam okazję poznać ją bardzo dobrze. Obecnie z perspektywy wielu lat mogę powiedzieć, że była jednym z najlepszych nauczycieli, jakiego spotkałam podczas studiów i pracy zawodowej. Tę opinię na pewno podzielają również inne osoby, które zetknęły się z doc. Jadwigą Schoen w czasie studiów chemicznych w Uniwersytecie Jagiellońskim.

Bibliografia

1. Bull. Acad. Polon. Sci., 1925–1950; Roczniki Chem., 1955–1967.
2. Science Citation Index.
3. *Ne Cedat Academia. Karty z Dziejów Tajnego Nauczania w Uniwersytecie Jagiellońskim*, zebrali i opracowali Maria i Alfred Zarębowie, Kraków 1975. Dokumenty udostępnione przez Archiwum UJ.
5. Relacja ustna Henryka Schoena (bratanka).
6. K. Bogdanowicz-Szwed, *Schoen Jadwiga*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XXXV/4, Warszawa–Kraków 1994, s. 589–590.

Krystyna Bogdanowicz-Szwed

"O 6-OKSY I 6-AMINO POCHOD-
NYCH 2-METYLO-NAFTALINU
I SYNTEZIE KWASU 6-AMINO-
-2-NAFTOESOWEGO."

PRAÇA

Jadiga Schoenova

Kraków, 30. marca 1926.

Pracę niniejszą wykonałam za zachęty i pod-
kierownictwem Wł. Hara Tiof. Dr. Karola Dziemickiego
i II Zakładu Chemii Organicznej Uniw. Jag. Zawdzięcza-
jącą jestem za sposobności, jakie dał mi mój Zos-
Zos. On mój serdecznie podziękowanie za życzli-
wość stała mi okazją przyswojenia pracy
dotyczyjącej za gościnie moich wiadomości i nie-
zmierzonych kłopotów, ze mną ułożenia
do braku naukowego.

Jadiga Schoenova.

Kraków, 30. marca 1926.

Pierwsi maturzyści 3-letniej Państwowej Szkoły Chemii Technicznej w Krakowie, 1941 r.

Prof. B. Kamieński i dr J. Schoen z uczennicami
Państwowej Szkoły Chemii Technicznej, 1944 r.

PAŃSTW. SZKOŁA

1940

CHEMII TECHN.

1942

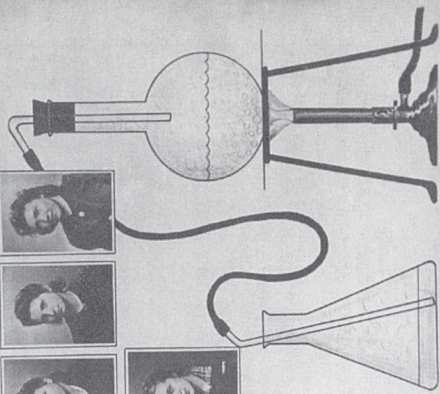
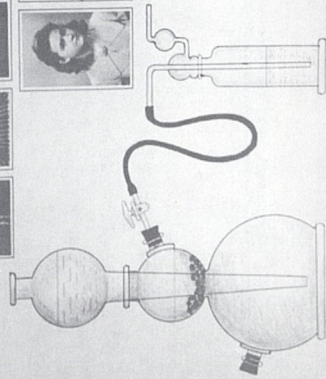

Tableau absolwentów Państwowej Szkoły Chemii Technicznej, 1942 r.

Reaktionen von Diarylthioharnstoffen mit alicyclischen Ketonen (I)

von
K. Dziewoński und J. Schoenówna

CRACOVIE
IMPRIMERIE DE L'UNIVERSITÉ
1954

O KONDENSACJI N,N'-DWU- β -NAFTYLOTIOMOCZNIKA Z α -INDANONEM. SYNTEZA 1,2':2,3-INDENO-5,6-BENZO- CHINOLINY I NIEKTÓRYCH JEJ POCHODNYCH

Jadwiga SCHOEN i Krystyna BOGDANOWICZ

Katedra Chemii Organicznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków

Kondensowano N,N'-dwu- β -naftylotiomocznik z α -indanonem i otrzymano 4-(β -naftyl)amino-1,2':2,3-indeno-5,6-benzochinolinę, której budowę udowodniono.

Kонденсировали N,N'-ди-(β -нафтил)-тиомочевину с α -инданонем, получив 4-(β -нафтил)амино-1,2':2,3-индено-5,6-бензохинолин, чей строение доказано.

By condensation of N,N'-di- β -naphthylthiourea with α -indanone the 4-(β -naphthylamino)-1,2':2,3-indeno-5,6-benzochinoline was obtained and its structure proved.

Kontynuując studia nad kondensacją pochodnych mocznika z ketonami alicyklicznymi 1- α stwierdziliśmy, że reakcja N,N'-dwu- β -naftylotiomocznika z cykloheksanonem oraz z 1-keto-1,2,3,4-tetrahydronaftalenem (α -tetralonem) prowadzi do utworzenia połączeń typu 9-(β -naftylamino)-benzo-hydroakrydyn⁹. Między produktami reakcji nie zauważyliśmy połączeń typu 2,4-dwutiekto-hydrochinazolin. Obecna praca jest dalszym uzupełnieniem badań wpływu użytych substratów na kierunek reakcji. Zainteresowałyśmy się kondensacją tego samego N,N'-dwu- β -naftylotiomocznika z α -indanonem o układzie skondensowanym z pięciocionowego cyklicznego ketonu i pierścienia benzenowego.

Podobnie jak poprzednio reakcję prowadziliśmy w warunkach dość łagodnych, w temp. 180—200°, a oba substraty N,N'-dwu- β -naftylotiomocznik i α -indanon użyto w stosunku molarym 1:1. Z mieszaniny po reakcyjnej wyizolowaliśmy dwa produkty, różne w zachowaniu się wobec lod. kwasu octowego (schemat 1).

Główny produkt reakcji bardzo łatwo rozpuszczał się na zimno w lod. kwasie octowym okazał się związkiem o budowie 4-(β -naftylamino)-1,2':2,3-indeno-5,6-benzochinolin (I), co udało nam się udowodnić na podstawie przemian, przedstawionych w schemacie 2: